

обробітку на 33-35 см і введення у структуру посівних площ в якості фітосанітарного поліпшення полів чисті пари і посіви жита озимого.

УДК: 582.573.21: 632.1: 502.75 (477)

ХВОРОБИ ГОРИЦВІТУ ВЕСНЯНОГО (*ADONIS VERNALIS L.*) І ЗАХОДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЇХ РОЗВИТКУ

Шевчук В.К., д-р. с.-г. наук, професор

Вільчинська Л.А., к. с.-г., доцент

E-mail: vilchynskal.a@gmail.com

Подільський державний аграрно-технічний університет

Поліщук С.В., канд. пед. наук, доцент

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Горицвіт весняний (*Adonis vernalis L.*) – багаторічнаф, трав'яниста, отруйна рослина з родини Жовтецевих (*Ranunculaceae*). Стебло пряmostояче 50-60 см висотою, з темно-бурим, трохи галузистим кореневищем, від якого виростає кілька стебел. Стебла на початку цвітіння не високі 5-25 см, а потім виростають до 50-60 см, деякі з них не є квітконосними, біля основи вкриті бурими листками у вигляді луски. Стеблові листки сидячі, багатороздільні на вузькі, лінійні, голі, цілокраї частки. Квіти золотисто-жовті, одинокі, розміщені на кінцях стебел і відгалужень до 6 см у діаметрі, знизу буроваті; чашечка опушена, пелюстки довгасті. Квітує з ранньої весни до половини травня. Росте на сухих відкритих схилах, на узліссях, на лісових луках. Поширений у лісостепових і степових районах. Горицвіт весняний занесено до Червоної книги України.

До складу Червоної книги України занесено горицвіт волзький (*Adonis wolgensis Stewen ex DC.*). Горицвіт волзький (*Adonis wolgensis Stewen ex DC.*) – це багаторічна трав'яниста рослина. Стебло від середини розгалужене, коротко опушене. Листки потрійно перисторозсічені, дольки лінійно-ланцетні, іноді зубчасті по краях, знизу опушені. Квіти діаметром 2-4 см, чашолистки лілові, пелюстки віночка блідо-жовті. Плоди овальні, довжиною 3,5-4 мм, із зігнутим притиснутим до плоду носиком. Не гіркий.

Згідно літературних даних в процесі онтогенезу на видах горицвіту виявлено ураження збудником сажки (*Urocystis anemones (Pers) Rostz* та збудником борошністої роси (*Sphaeroteca fuliginea Poll. f. adonidis Morack.*) [3].

Сажка. Збудник хвороби – гриб *Urocystis anemones (Pers) Rostz*. Збудник хвороби уражує листки, стебла, корені горицвіту весняного. Гриб формує округлі або веретеновидні гали до 1,5 см у діаметрі, або викликає на листках чорні здуття, які довго прикриті епідермісом, потім порошать. Клубочки округлі або еліпсоподібні, розміром 20-55 × 40 мкм, складаються з 1-4, рідше 5-8 центральних хламідоспор, оточених периферичними клітинами. Хламідоспори округлі або приплюснуті, 12-20 мкм у діаметрі, коричневі. Периферичні

клітини численні, коричнево-жовті, розміром 7-11 × 5-8 мкм. Джерелом первинної інфекції виступають ураженні рослинні залишки.

Борошниста роса. Збудник хвороби – гриб *Sphaerotheca fuliginea* Poll f. *adonidis* Morocz. Міцелій гриба білий. Клейстотеції до 100 мкм у діаметрі. Придатки короткі, темно-коричневі або майже безбарвні, покручені. Аски розміром 58-70 × 45-50 мкм. Спори розміром 20-22 × 14-15 мкм. Джерелом первинної інфекції є клейстотеції, які зберігаються в уражених рослинних рештках. Поширюється гриб в період вегетації аскоспорами.

Заходи попередження розвитку хвороб горицвіту весняного:

1. Вибраковування хворих органів і рослин уражених сажкою.
2. Збір та утилізація уражених рослинних решток.
3. Проти борошнистої роси обприскування рослин настоянкою сіна (1 кг перепрілого сіна заливають 3 л води і настоюють 3 доби. Проціджують, розводять водою у співвідношенні 1:3 і обприскують рослини у вечірні години) та використовують інші дозволені препарати [4, 5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вигера С. М. Фітонцидологія. Київ. Вирій, 2001. 190 с.
2. Ульянищев В. И. Определитель головневых грибов СССР. Наука. 1968. 180 с.
3. Морочковський С. Ф. та ін. Визначник грибів України. Т. 1-5. Київ: Наукова думка, 1971. 696 с.
4. Ивашин Д. С., Кашина З. Ф., Рыбачук И. З., Иванов В. С., Бутенко Л. Т. Лекарственные растения Украины. К. Урожай. 1974. 358 с.
5. Шевчук В. К., Вільчинська Л. А. Хвороби лікарських рослин. Кам'янець-Подільський. Рута. 2019. 138 с.

УДК:632.25:573.4:502.4(477.43)

**ВИДОВИЙ СКЛАД ЗБУДНИКІВ БОРОШНИСТОЇ РОСИ
РОСЛИННОСТІ НПП «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ»**

Шевчук В.К., д-р. с.-г. наук, професор
Григор'єв В.М., канд. с.-г. наук, доцент
Подільський державний аграрно-технічний університет

Вступ. Національний природний парк «Подільські Товтри» - один з найбільших в Європі. Він займає площу більше 254 тис. га. Основна мета даної пам'ятки природи – збереження товтрового кряжу, біологічного різноманіття.

Важливим аспектом вирішення цієї проблеми є вивчення видового складу фітопатогенних мікроорганізмів та пошуку альтернативних шляхів захисту рослин.

Для борошнисторосяних грибів характерна широка амплітуда екологічної пристосованості. Це робить актуальним вивчення цих патогенів як польових